

Følg Borgerscenen på
www.aarhusteatr.dk/borgerscenen

PROCESSEN

frit efter Franz Kafka
Stiklingen
12.12.14 - 31.01.15

atb
AARHUS TEATER
BORGERSCEENEN

// Enhver revolution fordamper og efterlader blot slimen af et nyt bureaukrati.

Franz Kafka

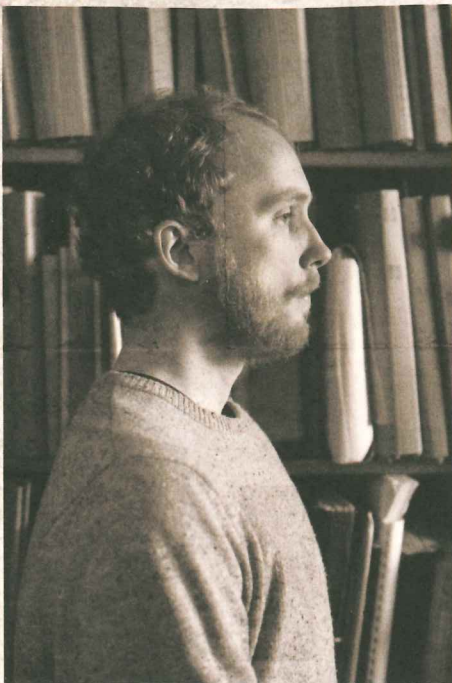
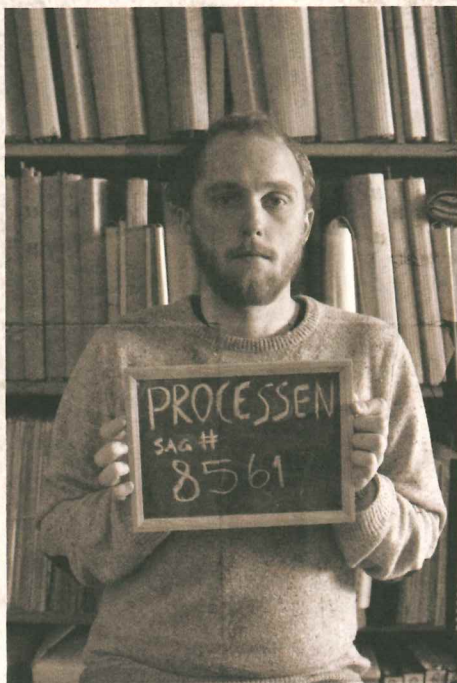
HVAD BETYDER det at leve i et bureaukrati?

Er velfærdstatens systemer blevet så bureaukratiske, at vi kommer i klemme som mennesker? Hvad er "systemet" for en størrelse? Og hvem er vi mennesker, som dagligt kæmper med eller lader os indsluse i "systemet"? Hvad er et menneske egentligt, en funktionel abe eller et guddommeligt væsen?

Refleksion over disse spørgsmål har været ansporende i arbejdet med de 10 borgere. I august startede vi med at søge efter borgere, som havde prøvet at kæmpe med systemet. Eller nogle som, hvis de selv skulle sige det, var eksperter i Kafka. Det fandt vi, og så gik prøverne i gang, eller tilblivelsesprocessen om man vil. Der er blevet improviseret, skrevet, genfortalt, transskriberet og videooptaget i et væk de seneste 7 uger. Modet til at dele sit livs kampe og sårbare sider har været en daglig motivationsfaktor. Holdets fællesopdagelsesrejse ind i det kafkaske univers har været vores kompas. Vi glæder os til at vise, hvor det førte os hen.

Anne Zacho Søgaard

Instruktør og kunstnerisk leder
af Borgerscenen

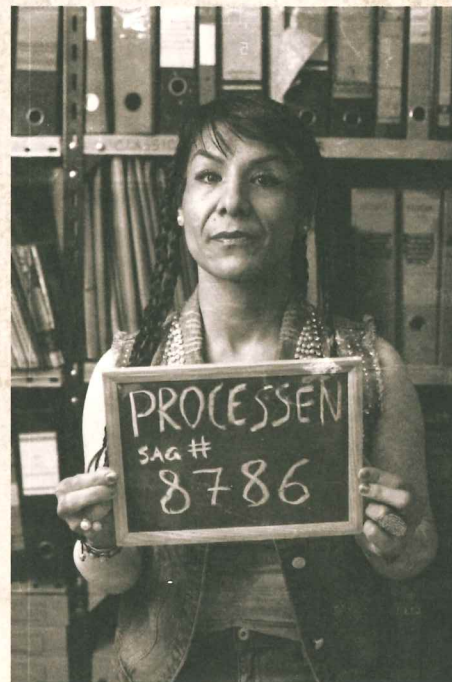
Navn:	Anders Kjær Bruun
Distrikt:	8200 Aarhus N
Alder:	24 år
Profession:	Studerer idéhistorie

HAR MELDT SIG FORDI:

Alle har det med at misforstå *Processen* i almindelighed og Franz Kafka i særdeleshed – så jeg tænkte, at jeg kunne forhindre misforståelser og al for meget vold mod min elskede Kafka ved at melde mig. Som så meget andet her i livet står hovmod for fald.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Under en demonstration blev Anders anholdt uden at have gjort noget ulovligt.

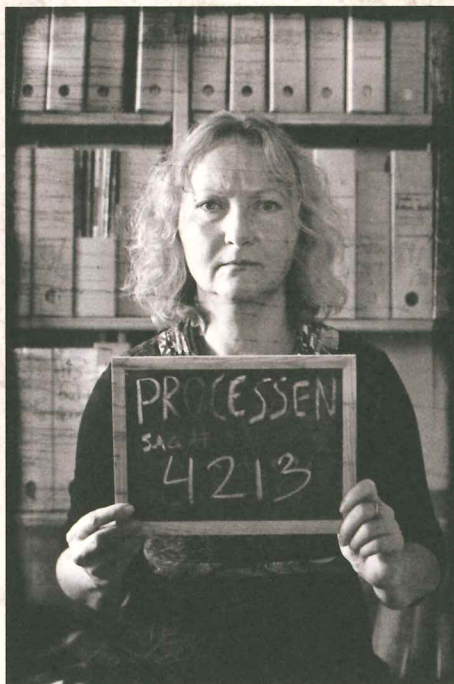
Navn:	Maria Arianfar
Distrikt:	8230 Åbyhøj
Alder:	44 år
Profession:	TV-vært

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg ville gøre folk opmærksom på, at det at leve i et fremmed land ikke er en dans på roser. Og jeg ville gerne ud med et budskab til mit eget folk om, at det kan betale sig at være en aktiv del af samfundet.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Maria har førstehåndskendskab til det korrupte system i Iran og fik ved sin ankomst til Danmark udfordret sin forventning om at møde et systematisk og retfærdigt system her.

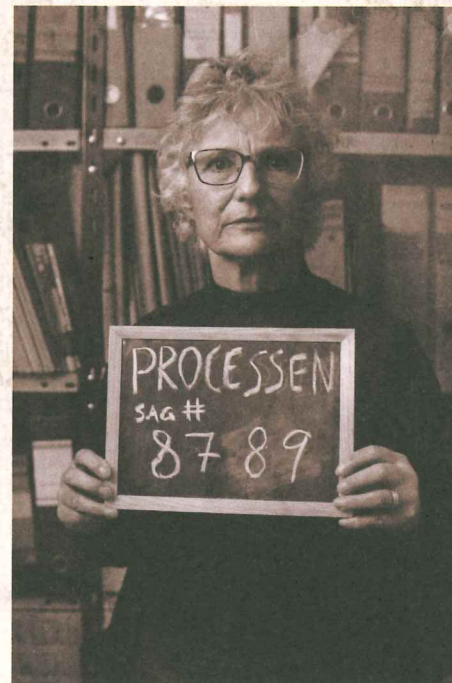
Navn:	Kirsten Nørgaard-Pedersen
Distrikt:	8520 Lystrup
Alder:	49 år
Profession:	Jobkonsulent/underviser

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg meldte mig til *Processen*, fordi min datter fortalte, at Borgerscenen søgte "sådan en som mig med en Kafkask fyringssag i bagagen".

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Kirsten føler sig som Josef K bagtalt! Hun har været ansat som vejleder for unge kontanthjælpsmodtagere, men blev fyret for at skrive sin mening om systemets funktionsmåde – i en tid med nedskæringer på det sociale område. Kirsten ved til stadighed ikke, hvem det var, som på øverste niveau pressede hendes arbejdsgiver til at fyre hende.

Navn:	Elisabeth Lidell
Distrikt:	8000 Aarhus C
Alder:	Fylder 64 år under spilleperioden
Profession:	Pilgrimspræst

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg holder af den kunstart, som levende teater repræsenterer; jeg var nysgerrig og ville gerne udfordres på det dramatiske felt.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Elisabeth har kæmpet mod konservative kredse i den danske folkekirke, da hun indledte et pionerarbejde med at indføre pilgrimsvandring som en ny trospraksis i folkekirken.

Paranoiaens logik

AUGUST 1914. 1. verdenskrig er netop brudt ud. Stemningen i Europa er kaotisk og spændt. Alene i sin søsters lejlighed i Prag skriver Franz Kafka (1883-1924) linjerne: "Jemand musste Josef K. verleumdet haben, denn ohne dass er etwas Böses getan hätte, wurde er eines Morgens verhaftet."

Sætningen der fortæller om, hvordan Josef K. blev arresteret uden at vide, hvad han havde gjort galt, er blevet et af verdenslitteraturens mest berømte billeder på magtesløshed overfor systemet. Det havde Kafka dog ingen idé om, da han skrev den, og *Processen* blev først udgivet et år efter, at forfatteren døde af tuberkulose i 1924. Kafka havde testamenteret sine ufærdige manuskripter til sin ven Max Brod med et ønske om, at venen skulle destruere dem. Max Brod opfyldte heldigvis ikke Kafkas ønske, men udgav og bearbejdede de tre store ufuldendte romaner, *Der Prozeß* (*Processen*, 1925), *Das Schloß* (*Slottet*, 1926), *Amerika* (1927) samt en samling af korte tekster, *Beim Bau der chinesischen Mauer* (1931).

Få uger før Kafka begyndte at skrive *Processen*, var hans forlovelse med Felice Bauer blevet brudt. Med bruddet afsluttedes også en omfattende skriveproces. Kafka havde sendt

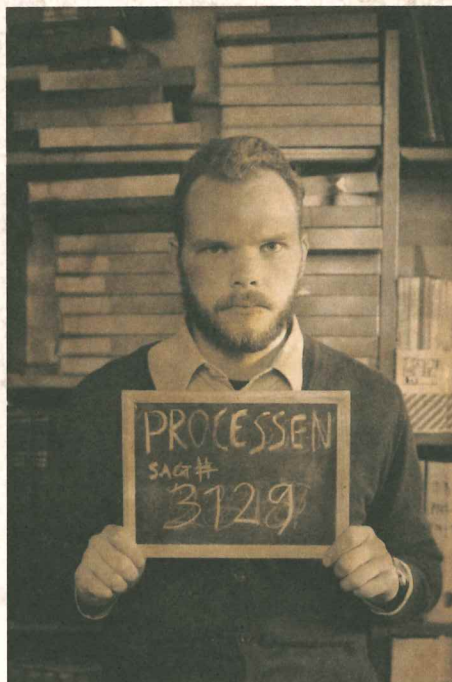

sin forlovede ikke mindre end 350 breve, kort og telegrammer siden 1912. Kafkas svoger var blevet indkaldt til krigstjeneste, og Kafkas søster og hendes børn overtog Kafkas værelse hos forældrene. Kafka flyttede ind i søsterens lejlighed og oplevede for første gang i sit 31-årige liv at bo alene. Kafka arbejdede som forsikringsjurist med ulykkesforsikringer i et halvstatsligt selskab. Han udarbejdede bl.a. forskrifter til forebyggelse af arbejdsulykker i industrien, og med krigens komme skulle selskabet også behandle krigsveteranernes sager. Kafka blev af sine overordnede erklæret uundværlig, hvilket betød, at han blev fritaget for krigstjeneste.

Frisat for alle forpligtelser ud over sit arbejde, havde Kafka mulighed for at skrive i alle døgnets ledige timer. Men han havde svært ved at forene sin identitet som samvittighedsfuld og omhyggelig jurist med identiteten som forfatter til en række foruroligende fremstillinger af et dybt indre liv. Kampen mellem de to identiteter var konstant i Kafkas liv, og man genfinder den også i kontrasten mellem den pligtopfyldende borger og den skamfulde synder, der eksisterer i hans værker.

"Hvor var den dommer, han aldrig havde set? Hvor var den høje ret, han aldrig var nået frem til?"

Sådan står der mod slutningen i *Processen*. En slutning som den amerikanske advokat og forfatter, John W. Whitehead, henviser til i en kommentar til masseovervågningsprogrammer i USA. Whitehead konkluderer, at Kafkas mareridt efterhånden er blevet en realitet i USA. Kafka skrev, som anede han, hvad der skulle ske i fremtiden; at bl.a. millioner af hans jødiske fæller skulle dømmes uden skyld. Kafkas blik var dog ikke rettet fremad, men indad. Med et selvanalytisk blik trængte han dybt ind i paranoiaens logik. Han beskriver det kontroltab, der ligger bag det moderne menneskes angst og paranoia.

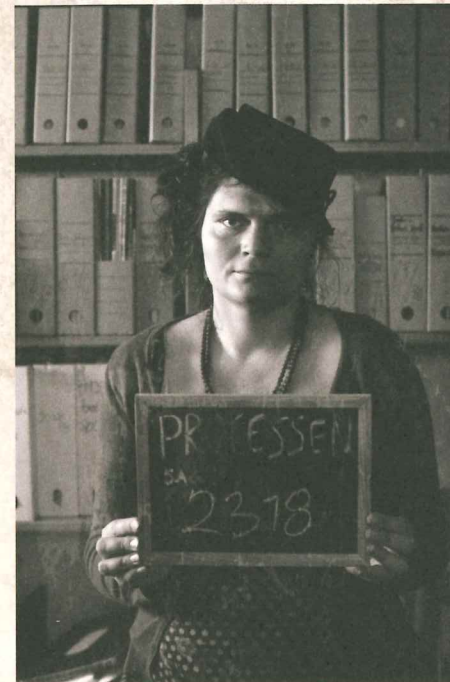
Navn:	Joachim O. Seiler
Distrikt:	8000 Aarhus C
Alder:	24 år
Profession:	Stud. Mag. i idéhistorie

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg var nysgerrig på, hvordan man kunne sætte *Processen* på form i teatret, uden at det blev en traditionel opførelse, men hvor perspektivering og forståelse af værket var i centrum.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Joachim er som Josef K en ung velfungerende mand, der som studerende har nydt godt af velfærdstatens goder. Desuden brænder Joachim for at formidle og konkretisere teorier om magt på en forståelig måde.

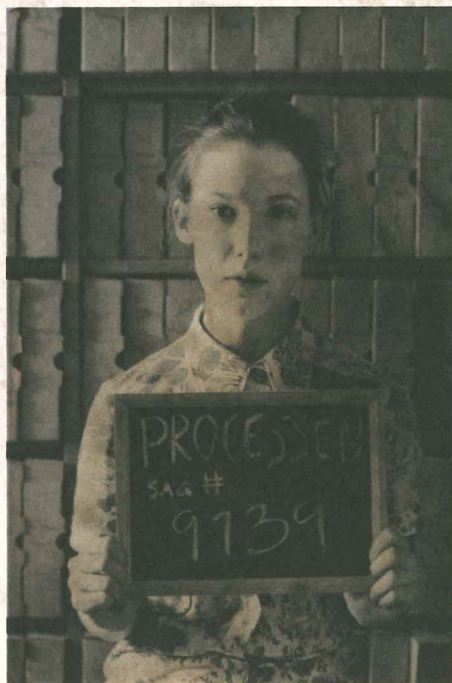
Navn:	Leyilah Birn
Distrikt:	8000 Aarhus C
Alder:	40 år
Profession:	Smykkekunstner

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg synes, at det er interessant med den politiske vinkel, som projektet lægger op til: borgere versus systemer, og den uretfærdighed der kan ske, når individet skal passe ind i et systems funktionsmåde.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Leyilah har som Josef K været rundt i et labyrintisk "system" på grund af en hård opvækst. I dag er hun et sted, hvor hun har lagt smerten ved denne lange rejse bag sig. Hun har haft angsten for straffen og for det uvisse tilfælles med Josef K.

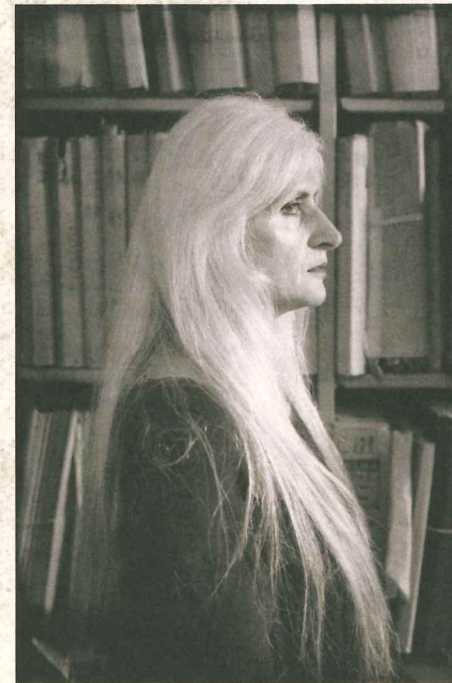
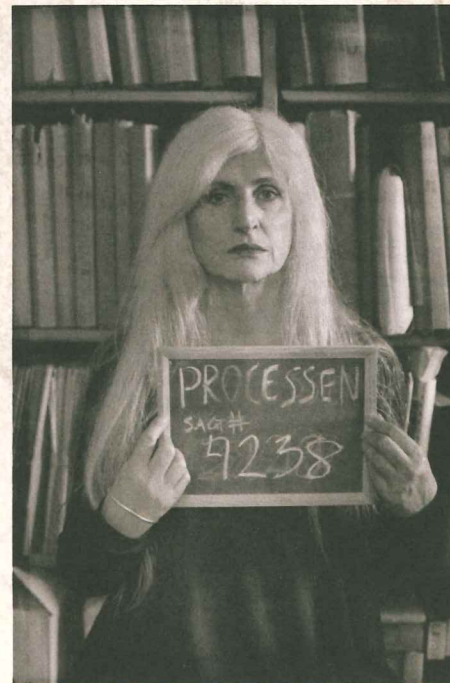
Navn:	Sofie Heidebach
Distrikt:	8240 Risskov
Alder:	25 år
Profession:	Studerer dramaturgi

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg er ærlig talt afhængig af at medvirke i noget teater på den ene eller anden måde. Da jeg så, at Borgerscenen søgte medvirkende, så jeg det som en fantastisk mulighed for at medvirke i en helt særlig PROCES.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Sofie er ekstremt arbejdsom og pligtopfyldende og kan derfor som Josef K have svært ved at finde balancen mellem privatliv og arbejdsliv. Hun tenderer mod at forsvinde ind i en studiebobbel, hvor følelsen af ensomhed lurker lige om hjørnet

Navn:	Jolanta Christensen
Distrikt:	8000 Aarhus C
Alder:	60 år
Profession:	Kunsthistoriker

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg havde en sag på hjerte, der gerne ville ud. Jeg kendte til Borgerscenen i forvejen – og elsker scenens sprog, ideen og mangfoldigheden.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Jolanta er af jødisk slægt. Forfølgelse af jøderne pressede hendes familie til at flygte fra Polen i 1971. I Danmark har hun kæmpet mod sygedagpengesystemet, da hun i en periode med posttraumatisk stress blev nægtet at blive inddraget i sagens forløb og afgørelse. Med sårbar trods sagde hun farvel til dette system og tog sagen i egen hånd.

Den digitale dobbeltgænger

ALLE danskere har en digital dobbeltgænger. Den findes i de utallige registre, der indeholder informationer om vores gøren og laden, og den tages med på råd, når vi skal låne penge, behandles på hospitalet eller til møde på børnenes skole. Uanset hvilken myndighed eller virksomhed, vi henvender os til, bliver vi næsten altid "slået op på computeren". Her tjekker socialrådgiveren, lægen eller bankrådgiveren vores digitale dobbeltgænger, der dermed bliver medbestemmende for, hvilke ydelser og services vi kan få, og hvordan vi i det hele taget bliver behandlet.

Dobbeltgængereren består af de registre-ringer, som findes om os. Og det er mange. Når vi går til lægen, registreres det, hvad vi fejler, og hvordan vi bliver behandlet. Skat-tevæsenet ved, hvor vi bor, hvor vi arbejder, hvor meget vi tjener, og hvem vi bor sammen med. Politiet kan slå en kriminel løbe-bane op i en database, og skolerne holder styr på børnenes faglige niveau.

Men det er ikke kun offentlige myndigheder, der gemmer store mængder information om os. Private virksomheder kan også være med. Facebook, Google og andre internetfirmaer registrerer vores færden på nettet og kan tegne meget præcise profiler af os. Det samme kan selskaberne bag de loyalitetskort, vi bruger, når vi handler ind eller tanker benzin. Banken har detaljerede oplysninger om vores økonomi og forbrug. Og fordi vi alle bruger computer og bærer en telefon på os hele tiden, kan andre se, hvor vi har været,

hvem vi har ringet til og hvilke hjemmesider, vi har været inde på. Det benytter bl.a. efterretningstjenester og politi sig af.

Selvom disse eksempler langt fra er udtømmende, illustrerer de den vigtige pointe, at næsten uanset, hvad vi foretager os, så bliver der indsamlet informationer om os.

Det medfører i mange tilfælde nogle klare fordele. F.eks. er det grundige registreringer, der gør, at vi betaler den skat, vi skal og hverken mere eller mindre. Registreringer er også nødvendige for en effektiv behandling i sundhedsvæsenet og for at sikre, at man får udbetalt de sociale ydelser, man er berettiget til. Og i forskningen har man f.eks. brugt registre til at undersøge, om børnevacciner medførte autisme (hvilket viste sig ikke at være tilfældet). I det hele taget er det vanskeligt at forestille sig et velfærdssamfund som det danske uden en tæt registrering af den enkelte borger.

På samme måde medfører mange af de registreringer, som udføres af private firmaer, at vi får services og ydelser, som vi ikke synes, vi kan undvære. Facebook er et godt eksempel. Millioner af danskere har en Facebook-profil, som ikke koster penge, men som vi i en vis forstand betaler med vores personlige oplysninger. Netop denne forretningsmodel, hvor man stiller en ydelse gratis til rådighed for derefter at tage sig betalt i form af personlige informationer, er udbredt på nettet.

Det er således ikke helt enkelt blot at være modstander af de mange registre. De er en integreret del af vores velfærdssamfund, og de medfører effektive og gode services og ydelser. Men de er ikke uproblematisk.

Når personlige og nogle gange følsomme oplysninger indsamles og gemmes, er der altid en risiko for, at de bruges til andre formål, end det oprindelige. Et eksempel findes i den såkaldte NETS-sag, hvor kendte danskeres kreditkortoplysninger blev brugt af et kulørt ugeblad til at spore, hvor de opholdt sig. I andre situationer er hackere brudt ind i registre, hvor de har haft adgang til mange borgers personlige oplysninger.

Udover det misbrug, som kan ske i tilknytning til banale fejl eller kriminelle handlinger, giver registrene også mulighed for en mere systematisk overvågning. F.eks. kan store firmaer eller efterretningstjenester bruge oplysningerne til at holde øje med, hvad vi foretager os. Hvis myndigheder sammenkører registre kan de fremkalde et detaljeret billede af den enkelte borger. Det kan bruges i jagten på kriminelle personer, men frykten er selvfølgelig, at også personer, der ikke befinder sig på den forkerte side af loven, kan komme i klemme og blive forfulgt.

Mange afviser denne frygt med argumentet om, at hvis ikke man har gjort noget forkert, og derfor ikke har noget at skjule, så har man heller ikke noget at frygte. I praksis er dette rigtigt for mange mennesker. De færdes rundt i by og land altid på den rigtige side af loven og mærker ikke noget til nogen overvågning. Men argumentet har den store

svaghed, at det overser, at der ikke altid er enighed om, hvad det vil sige at gøre noget forkert. Nogle gange er det at have et bestemt efternavn, en bestemt hudfarve eller komme fra et bestemt land nok til, at myndighederne slår op i registrene og begynder at lede efter mistænkelig adfærd. Og måske finder de små tegn og tendenser, som gør, at de begynder at holde ekstra øje – uden at den de overvåger har overtrådt loven.

Med til frykten hører også argumentet om, at registrene en gang i fremtiden kan falde i hænderne på despotiske magthavere, som pludselig kan bruge velfærdssystemets registre til at forfølge egne, totalitære mål. Hvad ville der være sket, hvis danske jøder havde været registreret under deres personnummer under anden verdenskrig? Og hvem ved, hvad en kommende diktator kan finde på at udpege som mistænkeligt og afstraffelsesværdigt? Ofte har disse spekulationer tydelige paralleller til George Orwells 1984, der netop blev skrevet på en forudelse om, hvad fremtiden kunne bringe. Big Brother venter altid lige om hjørnet.

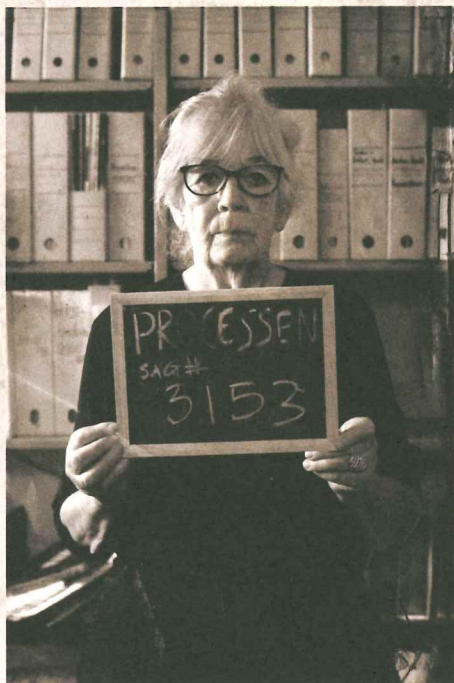
At der i dag findes registre med oplysninger om snart sagt alle aspekter af vores liv, kan i høj grad tilskrives, at informationsteknologi er trængt ind i ethvert hjørne af det samfund, vi lever i. Når vi bruger computere, telefoner eller andre former for informationsteknologi, afsætter vi spor, og disse spor kan samles op og gemmes. Men lige så væsentligt er, at det er informationsteknologien, der gør det muligt overhovedet at gemme den enorme mængde information og søge effektivt i den. Det er i disse databaser, at vi finder dobbeltgængerer, og det kræver kun få tastetryk på en computer at kalde den frem.

Som beskrevet nyder vi i mange situationer godt af, at vi har en dobbeltgænger, som kan repræsentere os. Men når dobbeltgængerer i for høj grad begynder at føre sit eget liv, kan der opstå problemer. Myndigheder sammenkører registre, og firmaer sælger oplysninger videre til hinanden og derfor kan man aldrig være helt sikker på, hvor dobbeltgængerer befinder sig. Vi ved ikke nødvendigvis, hvor dobbeltgængerens informationer kommer fra, og vi kan ikke altid være sikre på, at de ikke flytter sig fra register til register.

Og selvom dobbeltgængerer viser et forkert billede af os, kan det være uhyre svært at ændre. Mange har således oplevet at stå i situationer, hvor et firma eller en myndighed fastholder, at noget forholder sig på en bestemt måde, "for det siger computeren." I den situation kan det være en kamp at få dobbeltgængerer til at stemme bedre overens med virkeligheden.

Derfor skal vi tage dobbeltgængerer alvorligt. Vi skal være bevidste om, at vi hele tiden afsætter digitale spor og så vidt muligt tage vores forholdsregler. Vi skal stille krav til myndigheder og firmaer om at behandle vores informationer med omhyggelighed og forsigtighed. Og vi skal stille krav til politikerne om love og regler, som gør at informationerne kan bruges til gavn for individ, samfund og velfærd, men som samtidig bedst muligt sikrer, at vi ikke kommer i klemme. Men selv i denne situation, vil der ikke være nogen garantier. Dobbeltgængerer er på godt og ondt kommet for at blive.

Peter Lauritsen er lektor i informationsvidenskab ved Aarhus Universitet

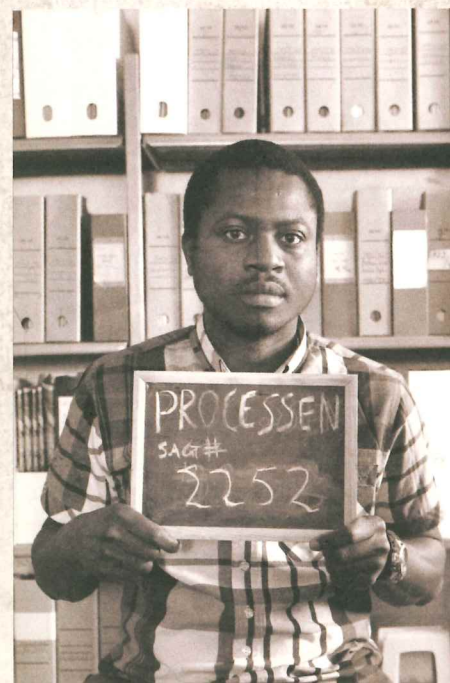
Navn:	Hanne Jensbo
Distrikt:	8000 Aarhus C
Alder:	75 år
Profession:	Pensioneret advokat

HAR MELDT SIG FORDI:

Jeg blev opfordret til at melde mig, da jeg har mange års erfaring med det danske retssystem som advokat.

RELATIONEN TIL JOSEF K:

Hanne kender modsat Josef K til retssystemets funktionsmåder indefra – vel og mærke det danske retssystem. Hun kan sammenholde Josef K's forhold til hans advokat Huld med de relationer, hun har haft til sine klienter, og er fortaler for vores retssystem.

Navn:	Oludotun Kayode Fashakin (Kay)
Distrikt:	8230 Åbyhøj
Alder:	32 år
Profession:	Ph.d.-studerende ved Aarhus Business School

SAGEN: I forestillingen indgår en historie fra to politiske asylansøgere fra Congo. Asylansøgerne ønsker at være anonyme, da de frygter konsekvenserne af at stå offentligt frem. Kay er blevet opfordret af Borgerscenen til at medvirke i projektet, da vi fandt ud af, at det ville blive nødvendigt at sløre de congolesiske asylansøgers identitet. Deres historie bliver fortalt af Kay, der er uden for asylsystemet.

RELATIONEN TIL JOSEF K: De to asylansøgere kæmper en p.t. 1½ år lang kamp i det danske asylsystem. Et uoverskueligt system med mange mellemlid og ugenomsigtige regler. De må som Josef K væbne sig med tålmodighed og vente, måned efter måned efter måned...

Instruktør
ANNE ZACHO SØGAARD
Scenograf
SIGGI ÓLI PÁLMASSON
Lysdesign
JESPER AHNFELDT-MOLLERUP
Lyddesign
MORTEN BIRK
Videodesign
TROELS ENGELBRECHT
Systemtekniker
samt afvikler lys, lyd, video
CHRISTOPHER NIEFT HANSEN
Instruktørassistent
MARIANNE BROGREN

Medvirkende
JOLANTA CHRISTENSEN
KIRSTEN NØRGAARD-PEDERSEN
JOACHIM O. SEILER
LEYILAH BIRN
HANNE JENSBO
ELISABETH LIDELL
SOFIE HEIDELBACH
ANDERS KJÆR BRUUN
MARIA ARIANFAR
OLUDOTUN KAYODE FASHAKIN

Medvirkende på video
PETER LAURITSEN
Aarhus Universitet
Speak indtalt af
JESPER DUPONT

HOLDET BAG BORGERSCENEN
Instruktør og kunstnerisk leder
Anne Zacho Søgaard
Husscenograf
Siggi Óli Pálmason
Koordinator og dramapædagog
Tine Byrdal Jørgensen
Assisterende Koordinator
Helene Bæk Kortegaard

PRODUKTIONSTEAM
Producent
Ebba Bertelsen
Dramaturg
Hanne Lund Joensen
Produktionsleder
Kent Stensgaard
Forestillingsleder
Claus Mydtskov
Marketing
Emilie Brøgger
Sufflør
Anette Walsøe

Scenen
Jan Holm Nielsen
Lasse Askefrø
Malersal
Ruth Grønberg

Smed
Michael Christensen
Snedker
Bent Ejvind Sørensen
Rekvisitør
Mette Nørhede

Skræddersal
Lena Tolkmitt
Sminke/mask
Annie Brandt Høyer
Fagreferent
Jesper Ahnfeldt-Møllerup
Scenografassistenter
Josephine Maria Leopold
Karl-Emil Motz

Urpremiere
Aarhus Teater
Stiklingen
12. december 2014

Forestillingens varighed
ca. 2 timer

Programredaktion
Hanne Lund Joensen
Anne Zacho Søgaard
Tine Byrdal Jørgensen
Emilie Brøgger

Uddrag fra *Processen*
af Franz Kafka er fra Per
Øhrgaards oversættelse
udgivet på Gyldendal 1981

Fotograf
Anna Marin Schram
Programlayout
Jørn Moesgård AS
Tryk
AKAPRINT/EJ Graphic

Tak til
Lars Kjær
Marie Louise Wille
Et asylcenter i Danmark
Akademisk fægteklub
Kasper Morville
Tue Rasmussen

Kultur
Projektet er finansieret med støtte
fra Europa-Kommissionen

AARHUS TEATERS

FONDE, SPONSORER OG SAMARBEJDSPARTNERE

FONDE

Købmand Herman Sallings Fond
Nykredits Fond

FORESTILLINGSPONSOR

Vilhelm Kiers Fond

MEDIEPARTNER

Jyllands-Posten

LEVERANDØRSPONSORER

Kvadrat

EVENTPARTNERE

Søren Jensen,
Rådgivende Ingeniørfirma
Stibo A/S
Martin Professional ApS

Læs mere på **AARHUSTEATER.DK**
under Særligt for sponsorer

SAMARBEJDSPARTNERE

Advokatfirmaet Energi & Miljø
AFA JCDecaux as
AKAPRINT/EJ Graphic
Bravida Danmark A/S
C.F. Møller A/S
Danmon Systems Group A/S
Dansk Administrationscenter A/S
Danske Bank
Delacour
El:Con
Enemærke og Petersen a/s
Epinion
Handelsbanken
Harboe Skilte A/S
Heyday aps
Holst, Advokater
Hustømmerne A/S
JKS A/S
Jyske Bank
Jørn Moesgård as
EY
Lindpro A/S
Malerfirma Dalsgaard og Co.
Mangaard Travel Group
Nordea
Nykredit
PWC
Schouw & Co.
Spar Nord Bank
Stark
Aarhus Havn

KULTURMINISTERIET STØTTER
AARHUS TEATER